

ADATTÁR.

IRODALOMTÖRTÉNETI TARTÓZÁSOK AZ ORSZÁGOS LEVÉLTÁRBÓL.

I.

1573 máj 3. Bécs. Miksa király Beregszászon és Munkácson két szőlőt
adományoz Göröcsöni Ambrus deáknak.

Nos Maximilianus etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillimam supplicationem nostrae propterea Majestati factam, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis fidelis nostri *nobilis Ambrosii literati Georcheny de Wnghwar*, quae idem sacrae primum regni nostri Hungariae coronae et deinde Majestati nostrae pro posse suo fideliter exhibuit, exhibiturumque se imposterum pollicetur, attendentes etiam *inopiam et paupertatem, in quam idem propter injuriam temporum in senili hac aetate sua devenisse* dicitur, quandam unam sessionem alias populosam, nunc vero desertam et aedificiis carentem, ad rectoratum scilicet altaris Sanctae Dorotheae Virginis et martyris in ecclesia parochiali Omnium Sanctorum oppidi nostri Bereghzaz fundati pertinentem et ad ripam praeterfluentis ibidem fluvii adjacentem, quam alias quidam Joannes Gawa valachus occupatam tenuisse, postea vero desertam reliquisse dicitur, simulcum vinea quadam, jam ab olim deserta, *Ryho* dicta, in promontorio praefati oppidi nostri Bereghzaz, *Ryhohegie* vocato situata, ad eundem videlicet rectoratum altaris pertinenti, nec non cunctis ejusdem sessionis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, silvis, nemoribus, aquis, fluviis, molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis existentibus, ad eandem de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, tamdiuque duntaxat, donec praefata ecclesia parochialis, ipseque rectoratus altaris divae Dorotheae redintegrabuntur, pristinoque statui restituentur cum omni ea immunitate libertatisque praerogativa, qua illa olim ad ipsum rectoratum altaris possessa esse dinoscitur. Item aliam vineam in promontorio oppidi nostri *Munkach, Palýhegy* dicto habitam, atque alias ad rectoratum altaris

divi Michaelis Archangeli in ecclesia parochiali ejusdem oppidi fundati pertinentem a solutione quarumlibet nonarum decimarumque et juris montani de eadem nobis et ad arcem nostram Munkach quomodolibet provenire debentium usque ad beneplacitum nostrum eximentes, praefato *Ambrosio literato Georchený* ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus; imo eximimusdam usque donamus et conferimus jure perpetuo et irrevocabiliter tenendas possidendas et habendas, salvo jure alieno. Quocirca vobis fidelibus nostris magnifico ac egregiis praefecto ac consiliariis camerae nostrae Cassoviensis praesentibus et futuris harum serie firmiter comittimus et mandamus, quantum a modo imposterum praefatum *Ambrosium Georchený* ejusdemque haeredes in praefatis sessione, suisque pertinentiis nec non duabus vineis, una in *Ryhohegie* et altera in *Paalyhegie* promontoriis appellatis contra formam praemissarum gratiosae donationis collationisque et exemptionis nostrarum, tempus intra praemissum nusquam et nequaquam turbare et molestare sed in his eosdem tam vos ipsi firmiter observare, quam per alios, quorum interest, vel intererit observari facere debeatis. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum Viennae tertia die mensis Maji, anno Domini, quo supra. (azaz 1573).

(Orsz. Ltár, Liber regius III. 1053.)

*

Görcsöni Ambrus deákról e folyóirat 1896. évi folyamában (443. l.) volt már alkalmam egy adatkát közölni. A mit ott sejtelemként fejeztem ki, azt a Szerkesztő ur megjegyzései kétségtelenné tették. Ennél fogva bizonyos, hogy az az Ambrosius literatus Georchený de Wnghwar, a ki Miksa királytól 1573 máj 3-án a beregszászi határban Rihó hegyén s a munkácsi határban Palihegyén vagy Pályihegyén egy-egy szőlőt kapott adományban, egy személy a Mátyás-krónika írójával. A most közölt adománylevélből más egyebet is megtudunk róla. Görcsöni nemes volt ugyan, azonban itt a »de Ungvár« megkülönböztetést inkább a lakóhely megjelölésére szolgálónak tekinthetjük, mint nemesi előnévnek. Megtudjuk továbbá, hogy 1573-ban már öreg volt, szegénységben élt, holott a »propter injuriam temporum«-ból következőtve, — a mi az akkori pártos háborús időkre értendő — valamikor jobb napokat láthatott.

II.

1608 jul. 9. *Marusy András hitlevele a szállósi harminczadosságról.*

Ego *Andreas Marusy* juro per Deum verum et unicum creatorem coeli et terrae hominum atque rerum omnium patrem filium et spiritum sanctum: quod ego ero fidelis, diligens et obediens in officio tricesimatus Zeőleősiensis mihi commisso Sacrae Caes. Regiaeque Matti domino mihi clementissimo fraudes quascunque intellexero in jacturam, diminutionemque

fisci tendentes minime celabo; commoda illius Mattis omni studio curabo, adjuvaboque; incommoda autem avertere conabor et ea omnia faciam, quae probum frugi et fidelem servitorem decent, instructioque mea continet. Illicito modo res et vectigalia Sacrae Caes. Reg. Mattis non contrectabo et registra mea atque rationes trimestres legitime ordinatas suis semper temporibus praesentabo, ac si ex rationibus meis legitime convictus fuero, solutionem promitto, quam si praestare non possem vel non curarem, caput, bona et haereditates meas obligo suae Matti usque ad plenariam satisfactionem, solum vigore praesentium litterarum mearum praerogativa nobilitari mea non obstante, occupatas, tenendas et possidendas. Sic me Deus adjuvet. Cassoviae, nono Julii anno MDCVIII.

Andreas Marussy.

(Eredeti; csak az aláírás a Marussyé, mely mellett czímeres gyűrűs pecsét van ostyába nyomva. Orsz. Ltár. Pozsonyi kam. iratai III sor. 53 csomó.)

III.

1619 márc. 8. Kassa. Bethlen Gáborné Károlyi Zsuzsánna fejedelemsasszony nyugtája a Marusy Andrásról fölvett 111 forintról.

Susanna Dei gratia, electa Hungariae, Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae regina etc. Transylvaniae principissa ac Sicularum comitissa.

Fatemur egregium fidelem nostrum *Andream Marusy* camerae nostrae Scepusiensis perceptorem ad oralem nostram commissionem, ad usus et necessitates diversas, nobis in paratis exposuisse hungaricos florenos centum et undecim. Super quibus memoratum perceptorem nostrum praesentium testimonio expeditum reddimus. Actum in civitate nostra regia Cassoviensi octava die mensis Martii 1619.

Susanna m. p.

(Eredeti Orsz. Ltár Pozsonyi kam. iratok III sor. 56 csomó.)

*

E két adat összehasonlításául lásd Marusyról e folyóirat 1893 évfolyamában 102. lapon közölt cikkemet.

IV.

1613 nov. 25. Nagy-Szombat. Rimay János levele Ferenczfy Lőrincz udv. titkárhoz.

Generose Domine et fautor mihi observandissime Servitiorum meorum commendatione addictissime praemissa.

Egészséges életet, boldog áldomásokat kívánok az Ur Istentől adatni kgmednek. Igyenetlenkedő igybeli pörömbre való vigyázásom itt tartóztatván Nagy-Szombat városában engemet is, közel való léteemet arányozván innen kegdhez, ne kételje kgd, hogy igen ne kívánnám kgddel való szembe lételemet, egy vagy két óráig való beszélgetésemet és tekingetésemet is azokban a dolgokban s eszközökben, a kikben a kegd elméje gyönyör-

ködik, fárad, szorgalmatoskodik, mivel az én elmém sem idegen aféle dolgoknak gömbölygetésétől, csak hogy Uram ez itt való dolgoknak perplexitási s a napoknak rövidülése is, nem engedik, hogy kivánságomat effectualhassam s magamot praesentalhassam nek. Kiről bocsánatot várok kegtől. Adhatom peniglen tudására nek, hogy Baranyay Gáspár uram is, Sárközy Gáspár uram is, csak szintén szomszédságomban vadnak szálláson, kikkel holmi dolgokban együtt consultalkodván, a minemő dolgok ő ngának Balassa Imre uramnak nem kicsin reménségő hasznára a több atyjafiával itt ventillaltatnak is szorgalmatoskodunk azon, hogy azoknak a dolgoknak elővitelére jó támaszokat csináljunk, kiben a kegd promoteo segítségével is akarunk élnünk, mivel kegd nélkül el sem kezdehetjük annak a módját. Im azért Uram, ő Ngok Császár urunknak ő Felségének egy supplicatit irattatván, kéreti ő Ngok kegdet, ő Felségének kegd maga praesentalja be a supplicatit s promotealja a mi szolgálatunkért ezt e dolgot mennél hamarabb lehet, az ő Felsége parancsolatja juthasson kezünkbe, hogy ő Ngát Palatinus urunkot sörkenthessük a parancsolattal a dolognak continuálásához. Im nek felküldöttük azt a parancsolatot is, a kit ő Felsége ezen dologról Thurzó Stanisztó Palatinus urunknak iratott volt ez előtt való esztendőkbén, a mely parancsolatnak kiadásában is kegd munkálódott. Ha az Ur Isten ő Ngoknak szerencsés előmenetelt ad e dologban, gratitudoval igyekezik recompensálni nek ebben való fáradozását ő Ngok. Mi is penig a mi részünkről kész szolgálatra kötelezzük magunkot éltünkiglen kegnek. Tartsa jó egészségben meg az Ur Isten kegdet. Iratott Nagy-Szombat várasában 25. Novembris 1613.

Ejusdem generosae Dominationi Vestrae

Servitor addictissimus

J. Rimay.

Kivül: Generoso Domino Laurentio Ferenczfő, Sacratissimae Carsariae et Regiae Majestatis etc. Secretario Hungarico etc. Domino et fautori mihi observandissimo. Cito. Citissime. Viennam.

(Ered. Orsz. Ltárban. Litt. privat. 1613. No. 15. Zárlatán kis piros viaszba nyomott gyűrűs-peccsét, mely a mezőben két águ horgonyt, sisakdíszűl három (strucz) tollat I. R. betűk közt ábrázol.)

V.

1682. okt. 7. Thököly Imre 300 frtot utalványoz Ladiver Illésnek.

Generosi Domini Nobis observandi. Elias Ladiver uramnak megtekintvén elejtől fogvást declarált hozzánk való devotióját, a nemes kamarárul conferaltunk ő kglmének három száz forintokat, ha mikor azért e levelünk requiralja kglmeteket, három száz forintokat a nemes kamarárul adjon ő klmének. Isten kglmeteket éltesse. Datum ex castris nostris ad Dobronyiva positis 7. 8-bris Anno 1682. Emericus Thököly.

Kivül: Generosis Dominis N. N. Incolytae Camerae Cassouiensis Consiliariis etc. nobis gratis

(Ered. Orsz. Ltár. Missiles).

VI.

1839. jan. 15. Máramaros vármegye közgyűlési határozata
Kölcsey Ferenczről.

Szatmár vármegye 1838. évi karácsony hava 10-én költ levelében azon alattomos névtelen rágalmozó ellen, ki a jelen kor egyik elhunyt legjelésebb fiát: *Kölcseyt* a Szion nevű hirlap második fél-évi 23-ik számában öldöklő geniusként megtámadta, sőt megyéjének s jegyzőkönyvének hitelességét is kétségbe hozni kívánta, — közgyűlésében tett jeles kinyilatkozást s megczáfólást e megyével, mely az érdemek eránt rokon érzsessel viseltetik, de a végett is közli, hogy az említett hirlapi czikkelyen netalán kapkodó kaján irigyek megczáfoltassanak s az országnak minden megyei törvényhatóságai előtt kijelentessen, hogy a közlő megye az említett vakmerő rágalmozó ellen a becstelenség bélyegét nyilván kimondotta.

Magyar hazánk litteraturai egéről egy csillag tűnvén le a néhai Kölcsey Ferencz ur elhunytával s ennél fogva annak érdemei a következő időkre is e megyékre nézve is édes emlékből maradván, a mennyiben egy ily férfinak érdeme támadtatott meg a kaján irigység által, részvétellel veszik a megye rendei a szomszéd nemes megye fájdalmát s kedvesen közlését.

(Máramaros vmegyének 1839 Boldogasszony hava 15-én tartott közgyűlése jegyzőkönyve 163. sz. a.)

VII.

1847 decz. 26. Ajánlólevél Hugó Károly részére.

S. 49. 1847.

Freiherrn v. Rothschild in Wien.

Hochwolgeborener Freiherr!

Der Dichter *Carl Hugo* hat sich durch mehrere sowol mit Beifall aufgeführte als von der Kritik rühmlich anerkannte in ungarischen Sprache verfaszte dramen, um die vaterländische Literatur wesentlich verdient gemacht. Da er sich jetzt nach Paris begibt mir aber wohl bekannt ist Welch warmen Gönner, Talent u. Verdienst an Eures Hochwolgeborenen besitzen und wie freundlich dieselben auch (1 szó olv.) wertvollen Leistungen würdige, nehme ich Ihre Güte mit dem Ansuchen in Anspruch, *Carl Hugo* in Bezug auf seine gehaltvollen schriftstellerischen Leistungen Ihrem Herrn Bruder in Paris empfehlen, diese Belästigung aber der Theilnahme die ich naturkindischen Talenten zuwenden zu messen? glaube zu schreiben zu wollen

26/12.

(A kancellár egyik fogalmazójának — Spadának — ered. fogalmazványa az orsz. Ltár. Kancz. oszt. Miscell. officiosa fasc. 3 No. 4.)

VIII.

Czuczor Gergely elfogatási parancsa.

211/PAS. 1849.

An die Centralmilitärischen Untersuchung Commission.

Ofen, 14. Jan. 1849.

Beiliegendes hochverrätherische Gedicht von einem in Pest domicilirenden Benedictiner Mönche *Gregor Czuczor* verfasst, und in der Nummer 149 der in Pest erschienenen Zeitung »Kossuth Hirlapja« am 21-ten December v. J. abgedruckt, wird *Einer* zur Amtshandlung gegen den allsogleich zu arretierenden Verfasser uibersendet.

(Eredeti fogalm. Orsz. Ltár. helytart. oszt.)

DR. ILLÉSSY JÁNOS.

KANIZSAI PÁLFI JÁNOS LEVELESKÖNYVÉBŐL.

Kanizsai Pálfi János a dunántúli ev. reform. egyházkerületnek volt püspöke a XVII. század első felében. Nagy tudományú, ékes tollú, ügyes vitázó, kinek szava súlyos, tanácsa kedves volt a főrenden levők előtt is.

Fiatal korában sok-felé hívták az iskolák rendbe-hozására, tanító-nak, majd az egyházak kormányzására papnak; lelkipásztor-társai java férfikorában állították az egyházkerület élére: a mostoha viszonyok között azonban nem kis bajok s még nagyobb gondok széforgácsolták erejét, úgy hogy korszakos nagy alkotások nem fűződnek nevéhez.

Leveleit sajátkezűleg írta össze. Gyűjteményét többen lemásolták, sokan felhasználták. A következő két meghívót azonban tudtommal senki. Nem említi Tóth Ferencz sem a dunántúli ref. püspökök élete cz. munkájában, Fabó sem a Cod. Evangelicorum-ban. — Nem fogadta el egyik meghívást sem, hű maradt a sok üldözés daczára is kedves Dunántúljához élte fogytáig. Az első meghívót betűhűen közlöm, a másikat, a melynek vége hiányzik, átírva.

I.

Vocatio Levensis.

Az minden joknac kutfejetül, Sz. Fiáért az J. Christusert, kivannunc kdnecc lelki es testi aldasokat, minden kdhez tartozockal, es az kd szep hazas tarsaval egyetemben meg adatnj.

Tiztölenő Janos Uram, errül kölletec kdet levelünc által megtalalnunc: mivelhogya az boldog emlekezetü lelki tanetonkat, *Nemesnepi*

Daniel Urunkat, az Ur ő Naga Kolonicz, személyében meg nem szenvedé, az sok hamis vadolóc miat, s mi sem tarthatanc meg, ki itt közöttünc az Istenec igejet tisztan, igazan, és nagy haszonnal, minden felelem nélkül, maid nyolcz esztendeig praedikallotta: és mikor ő kme innend közzülünc el akart volna menny, nagy szepintessel kére mindniajunkt, hogy az igaz fundamentomon, es igaz vallasban meg maradnanc, es Taneto nélkül nelessenc. Mivelhogy pedig nevezet szerintis commendalta kdet: minekokáért, tiztelendő Janos Uram, az mint Püspöc Uramnac küldöt levelünkbenis, ugyan ezen dologrul bővebben irtunc, kerjüc te kdet, hogy, ha masuva kdnc igereti ninczen, kd jöne ide ez mi helyünkbe az praedicatorsagnac tisztire, es az helt, es allapototh meg latvan te kd, miis az kd tanetasat halvan, kd ha velünc meg szegödhetic, mint hogy Daniel Uramis ő kme, *Bölczej Pal* Uramis, es töb tudos emberekis commendaltac te kdet, kd helyet mast nem akarunc keresnj, ha kdnc jo akarattya tartya. Im pedig Pal Uram mast ő kme az Barsi praedicator, az maga koczijan oda menven, kdnc jo modgya leszen az eljövételben. Ugyan fölötteis kerjüc kdet atyafiui szeretettel mind fejenkent, hogy kd keresünketh heaba ne hadgya. Isten soc es hoszu ideiglen tarzia es algya meg kdet, mind aszonyommal az kd hazas tarsaval egyetemben.

Datum Levae 27 Apr. Anno 1612.

Mi . . . ¹ szeretettel szolgálunc:

Soolhy Janos.

Végh Janos.

Szemerei Balinth.

Barbel Ferencz.

Velünc egyetemben az töb joakaro körösztyen Atyankfiaais itt az mi helünkben Levan lakozoc.

Adassec ez level az mi böczyületes Janos Urunknac etc. mastan Comaromban mulatozonac etc. nekünc pedig jo akaro Urunknac hiven.

II.

Vocatio Debreciana.

Reverende ac Clarissime Vir, Domine nobis singulari
observantia colendissime.

Salutem ac officiorum nostrorum sinceram paratamque commendationem.

Az szent Isten Kegyelmedet kedves háza népével és minden jó akaróival egyetemben jó egészséggel és minden szent áldásival látogassa s áldja meg.

Böcsületes és jóakaró Urunk! noha Isten ő szent fölsége az embe-
reknek lakásokat az földön helyeknek külömbségével meghatározta, az

¹ Egy fél sor le van szakítva.

kiknek hol ő fölsége rendelte: mindazáltal nem kételkedünk, hogy Kegyelmed rólunk távubban való lakóhelyében is az mi városunknak és ebben lévő szép orthodoxa ecclesiának mindenkoron az egy igaz sincera religioban fundáltatott és abban mind ez üdeig virágzó állapotja, az mellett sok szenvedése felől is búséggel Kegyelmed nem hallott és nem értett volna. Melyben eleitül fogván sok tudós, bölcs főtanétók az Úrtul nekik adattatott gyra szerént nagy haszonnal, fáradhatatlanul munkálkodván, boldog munkájok után ugyan itt közöttünk boldogul kimulván ez világból, mastan az Úrban nyugosznak. Ezenképpen mastanában is egyik főtanétónkat *Zegedy Dániel* uramat az jó Isten hamar halál által közzülünk elkivánván és árva ecclesiánk tudós és bölcs tanétó nekül destituáltatván, kívántatik mindeneknek előtte főgondunknak arra lenni, holott ő kegyelme helyében idoneus successort találhassunk. Minek okáért mi magunkra szorgalmatossan circumspiciálnván, több sok jóakaró, fő tekintetes uraink tanácsából is indíttatván . . .

IFJ. TÓTH FERENCZ.

SZALÁRDI JÁNOS KIADATLAN LEVELEI ÉS REÁ VONATKOZÓ APRÓ ADATOK.

(Második közlemény.)

9.

Szalárdi János levele Teleki Mihályhoz.

Ajánlom uram szolgálatomat stb.

Kgld levelemre való választételét ez estve nyolcz óra előtt nagy böcsülettel vöttem uram kgldtől.

Asszonyunk ő Naga Mlsgs kezéhez dirigált levelek uram nem egyéb dologba valók, hanem ő Naga parancsolatjából hozatott volt Május félt tájban egy requisitoria kezünkhöz s amellet a mi levelet találhattunk; melyeket Hochmeister Naláczi uram ő kglme az mint izené, némely nap Sásvári Tamás uramtól megis küldött volt ő Nagának. Tudom alkalmas időben ő Naga méltóztatik közieni kgddel.

Isten udvarhoz vivén, uram, kgldet, ha kicsiny salariumocskánk kiszolgáltatása dolgában való supplicationkat ő Naga Méltósága előtt való törekedésével promoteálni igyekezi, kgldnek mind a hárman meg-szolgálni igyekezzük s isten is megáldja érette kgldet.

Hogy én kgld felől uram akárkitől is balul informáltattam volna, vagy magam is ugy éreznék, Isten oltalmazzon uram! Bizonynyal írom kgldnek, senki nem informált, hanem az circumstantiákhoz képest azon kgld kezéhez dirigált levelek s magunk dolgunkból való írásom alkalmatosságával az közjóhoz való indulatomból in confidentia fakadtam azon kgldnek való írásomra. Az vulgus közzé, uram, hogy az inimicus homo által megrögzött szokása szerént már is konkoly hintetett, elég szomorú lehet az jólelkű embereknek. Mert azzal is bizonynyal mind csak

az szegény haza gonoszára s kgltek között való gyűlölség és egyenetlenség szerzésre van az intantum; mely, megbocsássa kgltd, hiszem nem is csak magáról kgldről van a mint értem, hanem több böcsületes embe-
rekről is, mint tudom, nyilván van kgldnél. De abban is vékony ítéletem szerént, igen szemeteknek kell lenni kglteknek, a kiket még az ur Isten az szegény hazában gyámolul megmarasztott, ugy induljon afféle begördített konkolyokból egymás ellenvaló gyanusságra, annál inkább gyűlölségre, egyenetlenségre, hogy abból is az olyan konkolyhíntő szegényhaza Aemulusinak s inimicusinak az olyan gyűlölségből várandó reménségek lábra ne kaphosson. — Nem igaz lelkü s idvezülendő ember, uram, az a ki az szegény romlott, nyomorodott hazának annyi passioi után is kgltek között egyenetlenségre intendál. S annál inkább vagy egynek, vagy másnak gonosztát, veszélyét kívánja; mert az olyan az szegény hazának is azzal együtt ugyan akkor kívánja mind több romlását s főbb veszélyét. Én pedig, uram, az én alázatos voltom szerént s együgyü nyomorodott állapotomban ugy adjon az ur Isten jót, ha kglteknek, kiket még az ur isten az szegény haza előtt megmarasztott, ha az mi kglts urunk ő Naga méltóságos személye után, ha lehetne, az édig való magasztaltatásokat tiszta szivből lélekből nem kívánnám, nem hogy kgltek között való gyűlölségnek örülnék, vagy arra okot szolgáltatni igyekezném. Megis nyugodjék pedig uram, abban kegyelmed, hogyha kgltdnek mind hazájának s mind az mi kglts urunknak ő Nagának hűséges szolgálójának, igaz hívének keresztyén vallásunknak is egyik oszlopának nem hittem volna, szinte ugy, a mint kgltd maga írja, az én együgyü elmém csak annyiban is írásom által kgldnél meg nem nyitattott volna. Kgdet bizodalmasan azon kérem, az én sinceritásból és jó véggel lött írásomból ne magyarázzon ellenkező dolgokat, hanem inkább igaz tökéletes sinceritást, mint a ki noha ily megromlott, nyomorodott, mindenemből kifosztatott szegény bujdosó jövevény ember vagyok, mindazonáltal az Isten dicsőségének gyarapodását, az szegény haza s nemzetünk megmaradását s az mi kglts urunk ő Naga méltóságának nevedekését, s mindnyájunknak már az sok romlás, pusztulás, nyomoruság, bujdosás után pihenésünket s gyarapodhatásunkat teljes szivbeli buzgóságos indulattal kívánnám. Melyben igen nagyok ugyan uram azok az akadályok, az melyeket egy-egy szóval illetett kgltd, de jól tudja kgltd azt is az ur Isten az ő szent dicsőségére nézendő dolgokban, nem mindenkor derekas eszközökkel szokott élni, néha csak kicsiny eszközöket is megboldogétani, néha eszköz nélkül is cselekedni, az mint Jonathán mondja vala az fegyverhordozójának: Nem nagy dolog az urnak vagy sok vagy kevés által győzedelmet adni, megszabadétani. S gyakorta az hol az emberi erő, tehetség megfogyatkozik, ott szokta az ur Isten az ő hatalmas erejét s dicsőségét kijelenteni. Ugy is van uram, mint kgltd írja, az mostani állapot az szegény hazára nézve, bizony sokkal külömben vagyon, mint Bocskai, Bethlen és Rákóczi b. emlékezetü fejedelmek idejében volt. De ellenben az ott kinnvalóknak mostani állapotjukra nézve gondolván azt állíthatja, ugy tetszik, akárki is, soha oly megszoritatott utolsó veszedelmekhez közelebb nem forgottak. Melyhez képest talám

ellenséges oppositiojokkal az ő Naga s szegény hazánk fiai, ugymint kgltek közbenvetések által nem kezdenek szántszándékkal az utolsó veszedelmet nyakokra vonni. Kik ha a mi kglis urunk ő Naga abbeli kegyes indulatját, kglmességét nem kezdenék venni, avagy nem elég ment lehetne-é ő Naga ez egész világ előtt, csak a kezikben a végett kibocsátandó levelei által is? Mindazon által uram, én méltatlan féreg lévén, *nem hozzám illik az országos dolognak vizsgálása, tudakozása, annál inkább igazgatása.* Ő Naga az mi kglts urunk kgltekkel együtt tudván az titkos dolgokat, az hatalmas nemzetnek inclinatioja mire legyen s minden külső alkalmatosságok mire perpendeáljanak, valamit az Isten dicsősége, keresztyén vallásunk szabados folyamataja, szegény hazánk, nemzetünk megmaradása, inségiből pihenésre nézendő alkalmatossága láttatik kívánni, azt ő Naga a nemes ország statusival és keglmetekkel együtt elkövetni el nem mulatja. Mert ugyan is mindennek ideje szokott lenni, az mindenható szentisten rendelésének is bizonyos határai szoktak lenni a melyekben azoknak determináltatniok kellettük, az mi dolgunk uram csak közönséges és Istennek szent nevének segítségül való hívása annak megmutatására és az ő idejében való végbenvitelére is, melyet az ő dicsőségére s népének is szabadétatására s előgyamolétatására elrendelt. Az ur isten ő felsége az ő Naga tanácsát s kgltek elméjét igazgassa mindenekben az ő szent nevének dicsőségére, anyaszentegyházának épületire, szegény maroknyi nemzetünknek is megmaradására, gyarapodására s kegyelmeteket is egymás között való szent szeretettel, egységgel áldja meg és ruházza fel, kinek atyai oltalmában kglidet is szerelmesivel tiszta szívből ajánlom.

Claudiopoli die 20. julii ao 1664. inter horas 10 et 9. kgldek mindenkori kész, jóakaró szolgája

Szalárdi János mpr.

P. S. Az asszony ő kglme köszöntését, uram, feleségem igen nagy böcsülettel vötte, ajánlja alázatos szolgálatját ő kglmének s kíván velem együtt jó egészséges hosszú életet s minden üdvösséges áldásokat kglmeteknek.

Kivül czím: Spectabili ac Generoso Domino Michaeli Teleki de Szék etc.
(Eredetije Teleki levéltár 324. sz. a.)

10.

Szalárdi János levele Teleki Mihályhoz.

Ajánlom szolgálomat uram kgldek!

Kglidet uram, hogy ily gyakor irással kezdém compellálni, bizodalmasan kérem, molestumnak ne tartsa s meg se itiltessem felőle. Ugyanezt is a tegnapi kgldehez irt levelemhez tartozó dolognak itilem lenni. Hogyha az ur Isten a mi kglis urunk ő Naga és az szegény haza elméjét azon közönséges jóhoz s megmaradásához tartozó dologra felindítja s a Vezér a végett megkezdene találtatni ő Nagától s az Vezér is annak annualna: ugy az ország népének nagyobb része itthonn marad-

hatna s az végekben való tolvajkodó Német és Magyar kóborló praesidiariusok ellen vigyázhatna. — Ő Nagával csak valamely rész és szín népek kellene lenni. Az ő Naga után való oszlopok közzül mindazáltal olyanoknak kellene ő Nagával kimenni, a kik Isten után, arra kerülvén az dolog, az szegény haza megmaradására, s dolgainak helyben állatására nézendő jók promotioját is ő Naga mellett tudhatnák kormányozni és előmozdítani segíteni Isten után az ott kinn valókkal conjungálván tanácsokat és elmékedéseket. Mely kívánság obtineáltathatván az Vezérnél minek előtte ő Naga innen belől kiindulna, az manifestumokat Máramaros felől csak hová-hamarább ki kellene bocsátani mind vármegyékbe, városokra abban declarált dolgok hadd ventilalodnának közöttök s érthetnék valósággal ő Naga propositumát és intentumát s praeparálhatnák magokat. Azonban ő Naga megegyezvén ott kinn az ő Naga mellé bocsátandó hadakkal, egy-egy levele által ujabban rectificálhatná s talán ugyan a napját is elrendelhetné ő Naga a melyre és helyet is a hová az vármegyék, városok követinek kellene gyülekezni s azon ő Naga levelei mellé az Vezérnek is egy-egy assecuratoriácskái annectáltathatnának a békeséges odamehetések és vissza bocsáttatások dolgában. Ez török nemzet között lejendő confluxus avagy gyűlés nem is lenne uram újság, mert ilyen volt 1605-ben az Rákos mezején való Memhet passa fővezér praesentiajában, Bocskai fejedelemnek az Magyarországi Statusokkal oda való confluxussa, a midőn ugyanott azon b. emlékezetű fejedelem az vezértől megis koronáztatott volt. etc. Ez így meg lévén, Isten az vezérrel és portával való transactionak jó progressusát s exitussát adván. Hiszem uram ha szinte a Catholicus urak közzül találtathatnának is refractariusok s engedetlenek, de Isten kglmessége által az vármegyék és szabad városok ő Naga obsequiuma alá hajolván az ilymóddal való transactio által s ő Naga beszálván és ülven Kassára s a Major Pars ő Nagával együtt tartván, valjon az olyan keménykedők is pedetentim nem meghajoldogálnának-e ő Nagához és a Major parshoz főképpen ha valamint a hatalmas nemzetnek diadalmát is kezdenék látni s a Palatinus uram tavalyi biztatásába azok is megfogyatkozni? És így uram eziránt ő Nagának igen nagy hadi apparatusos költsége ebben nem kívántatnék ugy, mint ezelőtti fejedelmek idejében. Az praecursor avagy internuncius által pedig ő Naga mind az adó meg nem készülhetése s egyéb dolgokban, ha mikben kívántatnék, illendő helyes ratiokkal s instantiákkal még Isten kglméből még mind complacalhatná s in suae Celsitudinis partem is attrahálhatná az Vezért, főképpen ha mégis tovább való cunctalkodás és halogatás nem járulna az dologban, de ha mégis olyan lészen, igen féltő, ne ingens periculum sit in mora és utolsó excidiumis, melyet az ur Isten szent fíjárt távoztasson!

Ezen dologban 21, 22, és 23 diebus praesentis irt, kgdhez dirigalt egyigyű elmékedésim, ha uram kglđ kezéhez jutottak volna s annál inkább ha foganatot érdemelhetnének az szegény haza megmaradására s nemzet javára igen akarnám. Mindazonáltal, uram, noha én ezeket szűbeli búzgó indulatból, a haza, nemzet isteni tisztelet s a mi kglđ urunk ő Naga Méltóságára és javára nézve is cselekeszem; de ha kglđ arra érde-

metleneknek itili ezeket, hogy magától ezeket in medium publicum proferalja . . . az mi kglis urunkkal ő Nagával is communicálja, álljon a kglid jó iteletin. Csak a tovább való cunctálkodás a szegény hazára is veszélyt ne hozzon.

Kgldet kérem bizodalmason tudosétani ne nehezteljen, leveleim juthattak-e kezéhez avagy nem? Éltesse Isten kgldet sokáig Istenének, hazájának s az mi kglis urunknak ő Nagának is hasznos szolgálatjára. Datum Claudiopóli die 24 julii anno Domini 1664.

Kgldnek uram mindenkori kész jó akaró szolgája

Szalárdi János mpr.

P. S. Kovásznai uramtól ő kglmétől kgldnek az *kronica és typographia* dolgában szóval izentem uram, ne neheztelje kgd megérteni és azokról provideálni is.

Kivül czim: Spectabili ac generoso Domino Michaeli Teleki de Szék etc. Absen. fortass. S. Dne G. D. Steph. Naláczí Aulæ S. C. Mgro exhibeantur ad exhibend.

(Eredetije a Teleki levéltárban 324. sz. a.)

11:

Szalárdi János levele Teleki Mihályhoz.

Ajánlom szolgálatomat uram kgldnek sat.

Im szinte mai napon vagyon uram négy egész esztendeje, hogy az ur Istennek igaz iteletiből az Váradi Végház török kézben esék. Azolta uram azon helynek lakosi főképpen az ilyen nyomorultak imitt-amott mások falai alatt nyomorogván nyomorultul éván mindennapi kenyerünket, szívünk fakadva várjuk vala s várnok ma is az szegény haza valóságos békességének s szabadságának helyben állítását remélvén az által, hogy ha az ország derék tagjának jól lenne dolga, abból az illetén megromlottakra is elegendő haszon fordulhatna. De im keservesen szemlélhetjük uram, az ur Isten ő felsége az ő igazságos iteletiből az mi sok bűneinkért azon nálunk reménység alatt levő és fentartató jó dolgokat mely messze vitte volt tőlünk! S azonban az két világ bíró nagy Monárhák között indult hadakozás is az minémű folyamattal hallatnak, annak csak az ur Isten tudja uram, mikor és minemű kimenetele leszen s az szegény haza honnan mit remélhessen, azt nem én dolgom vizsgálnom, tudván hogy ő Nagok és ő kglmek, kiket az ur Isten az mi kglis urunk ő Naga után az szegény haza igazgatására elő állatott, arra szorgalmatos gondjok vagyon. Mindazon által az ilyen igen megromlottaknak s egyszersmind nyomorodtaknak is, a minémű magam, kinek csak mindennapi tápláltatásom is az nagy megromlás miatt alig lehet és nyavalyásúl vagyon, valamely felé tekint, seholt semmie nincs; az mie volt, azt nem birhatja és semmi hasznát nem veheti, hogy ne szorgalmatoskodjék uram elméjével, alig lehet, holott amaz Magyar proverbium szerint is: Az kinek hol fáj, ott szokta tapogatni s ha foga fáj is, azon nyelvét rajta tartani.

Ez okon uram, mivel im ennyi időtől fogva jószágocskáinkat is birni s azokból semmi hasznót venni, megengedni nem akarának. Hogy az Ali Passa erős hiti és az mellett való sollicitatio is nálok avagy csak feledékenységben ne menjen, mind együtt s mind másutt való annak elhallgatásával, talám uram, ha az urak ő Nagok és ő kglmek bölcs tetszése volna, az mi kglis urunk ő Naga kglis jó akaratja után. Az szegény megromlott vármegyékbeli Nemesség és mindnyájunk, a megromlottak nevek alatt egy oly supplicatiot nem ártana az adó mellett beküldeni, melyről az urnak Cancellár uramnak irtam, mely mellett urunk ő Naga is méltoztatnék hatalmas Császárnál méltóságos levelében törekedni és ha mód volna benne, az Ali Passa assecuratoriája mellett való ígéreteknek megteljesítésére emlékeztetni és azon supplicatio is törökül megfordítván, ha csak a Kajmechámnak és Vezéreknek is beadattván (ha Császárnak méltó nem lenne), talám a hit meg nem tartásabeli emlékeztetések és ennyi időtől fogva annak meg nem tartása is állíthatván az hadakozásokbeli inclinatiojokra is az kárt hozni, szöget ütne fejekben s az ur Istennek indításából lépnének valamire. De ha szinte az derék választ halasztanák is, csak az is jó lenne, ne bocsátatnék nálok feledékenységben azon Ali Passa erős hittel tölt igireti, sollicitáltathassék ezután is; ha pedig jószágaink birhatásit s szokott kilenczedlést megengednének, mint Várad, Jenő elfoglalása előtt volt mindenütt az hodoltságon, az székyehidi állapotra nézve is, annál jobb volna. —

Mely kívánságoknak consequentiája, úgy tetszik, az Ali Passa hitleveléből (az hol az Erdélyi Cañonok szerént igirtetének minden jóságok birattatni, Várad csak az hozzá tartozó és az elfoglaltatásakor hozzá birattatott jóságokkal, hatalmas Császár számára birattatni).

Sőt talám Kucsuk Passát is az mi alázatos supplicatiók mellett és posta követje és levele által ő Nagának az mi kglis urunknak az székyehidi állapotra nézve is és az mi könyörgésünkre nézve is nem volna megtalálni káros, talám valamint az hitszegés ütne szöget fejekben, valami könyörületességre indíttatni az hazához és hozzánk megromlottakhoz is Istennek indításából kezdenének; mert noha kemények hozzánk, de tudja, uram kgl: Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo, mint szokták mondani. De ha szinte halasztanák is effectuálni az kívánságot, csak arra nézve is jó volna, nem láttatnék az szegény haza hallgatván, csak az szerencse után várakozni és hogy az Ali Passa hitiről is elfeledkezett volna, hanem hogy abbéli praetensioját fenn tartván, igenis sollicitálja, ha most nem közönségesen, hanem csak némű nemű tagjaiban is, s azoknak könyörgésére az mi kglis urunk ő Naga által is. Éltesse az ur Isten kglidet sokáig kedves jó egészségben. Datum Claudio-poli, die 30 Augusti, ao 1664.

Kgldek mindenkori készséggel való jóakaró szolgálja

Szalárdi János mpr.

Kivül cím: Spectabili ac Generoso Dno Michaeli Teleki de Szék etc.

Absente fortasse S. G. Dne, Gen. Dnus Stephanus Naláci S. Celsitudinis Aulae praefectus aperiatur.

(Eredetije a Teleki levéltárban 324. sz. a.)

12.

Szalárdi János levele Teleki Mihályhoz.

Ajánlom szolgálatomat uram kgdnek!

Az mi kglis urunk ő Naga az mint uram, ez tavaszszal kglsen méltoztatott vala káptalanságunkra való fizetésünket contractus szerént kirendelni, arról azután patens leveleken is méltoztatott vala fő Arendás uramnak s praefectus uramnak és ezen Vármegyebeli perceptornak is parancsolni, hogy mind buzánkot, borunkat, pénzfizetésünket az szerént kiszolgáltassák ő kglmek. — Ez napokban bizonyos emberünk által az ő Naga patens levelét elküldvén ő kglmekhez, kívánván az szerént kicsin Salariumocskánkat kiszolgáltatni. — Praefectus uram ő kglme az mint halljuk, az egész udvar hallattára csoda, a minemü nagy invecioival volt ellenünk az ő Naga patens levele mellett. És noha mind fő Arendator uram s Hopmester uram ő kglmek és több becsületes emberek váltig voltak rajta, hogy az ő Naga méltóságos parancsolatja szerént deputáltassék ki salariumunk; de ő kglme Cub. nro 50 leszállított fizetésünkben, s nekünk hárman, mint a fejevári káptalan uraiméknak ketten, super Cub. minor. 40-ről iratott Commissiot ő kglme ez kolozsvármegyei dézmásra, ki a mint mondá, az ő tiszti alól az sem fogna kitelni, sem pénz, sem buza; borunkról pedig még semmi szó s dispositio nincs. Mi pedig, uram, idvezült Bethlen fejedelem kezeirásával is doceálhatjuk, ő Naga a mi kglis urunk most sem adta volt többről conventioikat, mint azelőtt szokott volt jární fizetések az itt való Conventeknek, sőt hogy pénzbeli fizetések jóval is több volt. Melyhez képest im fel kelle várnunk az ő Naga Commissiója szerént mi jöhet kezünkhöz. De kételenek leszünk ő Nagát, a mi kglis urunkat felőle ujabban is busítanunk, sőt ha ugy fog kívántatni, az nemes országot is megtalálnunk felőle. Verő marháinkért is két-két forintot deputáltatott ő kglme. De az nyomorult időt meggondolván, azzal nem annyéra gondolhatnánk! Csak akarám, hogy értse kgl, ha meg kelleik ő Nagát, a mi kglis urunkat találnunk, kgl is lehessen promotioival. Lám, uram, a kik nem országszoigái, rendelt fizetések nincs is, kiknek magok jóságok dézmái s azokon kívül való dézmák dupláztatva is adatnak némelyeknek, s nekünk ez alacsony hivatalocskában, hogy rendünk szerént való becsületünk ne diminuáltassék annyiban is, régen rendelt és szokott fizetésünket igazán kiszolgáltatni esztendőnként ugyan elrendelte a nemes ország. Mindazáltal im hármunkat aequiparal s teszen egyenlővé praefectus uram ő kglme a fejevári két káptalan urainkkal, kiknek böcsületek eilen mindazáltal óvjon Isten hogy szóljunk. S im uram így tapasztaljuk ő kglme által való becsületünk meg adattatását; s már tovább mint leszen s mint adja meg ő kglme ebben is főképpen a mi kglis urunk ő Naga Méltóságát az Conventioik kiadattatására nézve s mind az mi kis becsületünket, mind borunk s hátramaradandó buzánk megadattatásában, az idő megmutatja.

Az mint írtam vala uram kgdnek az Kronika dolgából 19 Augusti írt levelemben, kgl az iránt való tetszését örömet várom vala s ily

hoszas írásomról kgládtól bocsánatot várok. Éltesse Isten kgládet uram sokáig kedves jó egészségben. Datum Claudiopoli, die 18. Septbr. ao Dni 1664.

Kglámednek mindenkorí kész jóakaró szolgálája

Szalárdi János mpr.

P. S. (*Egy kis külön szalag papírra jegyezve*): Az belső titkos dolgokat uram, nem én dolgom, hogy vizsgáljam; de ha valamint az ott kinn valók az már kihirdetett és jobban-jobban exaggeraltatandó győzelmekkel szemét az szegény hazának beköthetik és az sedes bellit ez nyomorult hazára fordíthatják, mint szokások és 1595-ben is lött volt (melyen, elhiszem, nemis kevésbé munkálkodnak) igen és igen félő: Ne actum sit de Transsylvania: tela enim praevisa minus feriant. etc.

Külczim: Spectabili ac generoso Dno Michaeli Teleki de Szék etc.

Kívül rá van még jegyezve: Udvarhoz, Hokmester Nalácsi uram kezéhez is dirigáltam volt egy kgládnak írt leveletem; ne nehezteljen tudósétani kgládet uram, adatott volt meg kgládnak, nem-é?

(Eredetije a Teleki lvtárban 324. sz. a.)

13.

Szalárdi János levele Teleki Mihályhoz.

Ajánlom szolgálatomat kgládnak uram, mint igen bizodalmas uramnak fautoromnak

Idvösséges szent áldásával áldja és látogassa az ur isten ő felsége kgládet.

Ha az ur isten adta volna uram hogy az Alý passa assecuratoriája comprehendáltatni talált volna az császárok közt való pacificatióban: kgládt kérem mint uramat tegyen intimatit ő nágok és ő keglmeknek, ha követség instituáltatnék az vezérhez azon dolgoknak effectuáltatása végett: adatnék instructioban az is, az Alý passa assecuratoriája szerént az harangok is adatnának ki, lenne megparancsolva az vezértől. Ha valahol itt az országban telepedése lehetne megromlott és széledett Ecclesiánknak, hozattathatnának el, ha hol azoknak nem kellene, hiszem az ország is azoknak hasznát vehetné. Az öregbiket a régi királyok idejebeli szép harangot le nem vétethettük vala s lövéssel megromlották volt, de jó volna a felől materiája. Ajánlom ezek után Istennek gondviselése és oltalma alá kgládt. Datum Claudiopoli die 15. Octobris Anno Domini 1664.

Kgládnak mindenkorí kész szolgálája

Szalárdi János mpr.

Külczim: Spectabili ac Generoso Domino Michaeli Teleki de Szék Arcis etc. Praesidy Keövariensis Capitaneo Supremo etc. Domino fautori mihi singulariter observandissimo Confidentissimo.

(Eredeti Miss. Tall. 324.)

Szalárdy levelére vonatkozás.

Ő felsége fő követje még husvéth pünkösöd között fog a postán megindulni, mint hogy ő felsége praesidenteris azt írta a fő követ jelenlétében leszen az adó alább szalétasa, instáljon kgd (Teleki) Rottal uramnál, írjon ő kglme is a bemenendő fő követnek adónk le szállításában valo industrialkodása felől, sőt lenne ugyan instructiójába, ne menne feledékenységre a *határnak is az Ali passa* hit levele szerént való kimutatása. Apafi Telekinek 1664. nov. 8. Segesvár.

14.

Szalárdi János levele Teleki Mihályhoz.

Spectabilis ac generose Domine etc.

Lelki testi idvességés szent áldásival, boldog, szerencsés hosszú étellel, hogy az ur isten ő felsége, uram, megáldja kglket szerelmesivel, szivemből kívánom.

Az ur isten ő felsége, majd mint egy ugyan magamnak is reménységem kívül kglket támasztván és indétván fel uram, mostani romlott, nyavalyásodott állapotomban fő gyámolul és minden dolgaimban promotorul, annak a mint már elégséges jeleit magamon megtapasztaltam és tapasztalom is naponkint: ugy ez alkalmatossággal is igen nagy bizodalommal confugialtam az kgd jóakarátjához, dirigálván ez alázas Supplicatiomat az kglc patrociniujja és isten ő felsége áldása után alá is, kérvén igen nagy bizodalommal uram kldet, mint uramot, fautoromat, jóakaró szolgálához elindított nagy jó akaratját továbbra is tartsa fenn és inpetraljon a mi kglis urunk ő Naga keglmessége és a nemes ország jóakarátja által kglmes választ.

Én, uram, nem tudtam, micsoda jóságocskát denominálni, hanem tudom az fiscalis jóságok most megfognak vizsgáltatni, kiknél mint legyenek s az alkalmatosság megfogja mutatni, hol találtassék arravaló. Mert tudja kglc idehozattatásomkor ugyan kglc törekedésére ő Naga, *Bogártelke* nevű falucskát, mely néhai Majtényi András uramé volt, nekem adta vala oly conditioval, ha másnak nem találta volna conferalni. De hogy ő Naga Tunyogi György uramnak conferalta legyen, nyilván constál, láttam donatioját is cumjure regio. Azonban nekem, uram, egy talp-alattnyi földem, residentiam a hazában nem lévén, halomásom (= halálózásom) törtévnén, szegény feleségemnek, nevetlen gyermekemnek idegenek falai alatt való maradása gyakor való szomorúságot indét elmémben, annyival is inkább, hogy az haza szolgálátja és becsületi oltalmazása mellett im valamit gyermekségemtől fogva kerestem volt, elvesztvén boldogtalan szerencsémel, az mások falai alatt is üres marokkal, szegényül fogyatkozottul hagyni kenszerítetem. Mert az fizető mesterség után való proventuska is már ezután a szállással együtt az contractus szerént nincs s hogy maradhat meg ez helynek állapotjához képest, már az is igen bizonytalan. Az káptalanság után való fizetésecskét a mint méltoztatott volt ő Naga kegyelmesen elrendelni, ha az ő idejében megadatott

volna és adatnék ezután is, az is jó gyamolétás volna sustentaltatásunkra. De a mennyit az elmúlt idén utána járattunk, költöttünk, sok volna irással terhelnem kgdet. Ő Nagokat az uristen megáldja, szépen elrendelték volt, honnan legyen meg mind borunk, buzánk, kicsin borfizetésünk, de azokat praefectus uram mindjárt mindenestől impediálván és turbálván s pervertálván, noha már esztendőnk eltölt 15 praentis, de 100 frt készpénz kicsiny fizetésünkben most is flor. 20; buzánkban cub. nro 30, borunkban urn. nro 106. meg nem adatott, két-két verő morhácskáinkról contentationk nem lett. Az bor, buzafelől ő kglme jövődre halaszt; az pénz megadatása felől is, hogy az ő idejében megleszen. De im Szent-György napja is elmulván az Arenda perceptora kijött az arenda szedni, maig sem parancsolt ő kglme neki, hogy nekünk megfizessen. És így csak isten tudja, mikorra értse ő kglme azt az időt, a melyen ő kglme annak megfizetését magában elrendelte. Hogy penig ő Nagokat annyiszor kellessék a végett busítani s országot is molestáln, hiszem uram emberséges embernek orczájának is kellene lenni. Melyben mindazáltal egyik Collegánk által kgldet requirálni és kgd jó tanácsával és segítségével is akarunk élni. Csak akarám obiter említenem kgldnek ezekben való gyenge remységemet. Azonban immár *Székelyhid* is oda lévén ott kinn való jószágocskáinknak is állapotjuk maig is csak kétségben forog s ha az ő Nagok kgls gondviselése nem járul alázatos, méltatlan szegény szolgáljokhoz, valóban csak meg nyomorodva lések. — Várom azért az kglmed istenes jó intercessioja és promotioja által az ő Nagok kglmességét és felőlem méltatlan hívekről alázatos szolgáljok felől való kglmes gondviselését.

Az *Cronika* dolgát is akarnám uram kgldnek eszében juttatnom; ha módját láthatná s aránozhatná kgld, hogy az is az nemes országnál s főképpen a mi kgls urunk ő Naga Mlgs személye előtt feledékenységre ne menne. Mert uram a mint, ugy tetszik jelentettem volt kgdnek, ott kinn Magyarországban találtathatott volna pátronus hozzája az ur, gróf uram mellé (gr. Rédei Feréncz). De én abban is a mi kgls urunk ő Naga és a nemes ország méltóságának akartam megfelelni s eddig is az ő Naga kglmed által tött kgls igiretitől vártam s várok mostan is. Kgdet uram kérem, ha módját láthatja, ne menjen feledékenységre s tudosétani is ne nehezteljen felőle. — Ajánlván ezek után az ur istennek atyai kegyelmes oltalmában kgldet szerelmesivel. — Datum Claudio-poli die 24 aprilis Anno Dni 1665 Spectabilis ac generosae dominationis vestrae Servitor semper addictissimus, devotissimus

Johannes Szalárdi mpr. u. i.

U. i. Az supplicatiomban uram megnem írtam, hogy noha az várból való kiüzettségünkkor mindenemet oda hagyni kényszeríttem; de az Ali Passa hitlevelét¹ kebelemben mégis kihoztam volt.

Kívül rájegyezte még Szalárdi ezt: Magam uram nem solicial-

¹ Lásd az Ali passa hitlevelét a Várad bevételekor Szalárdi által kihozott példányt kiadva »Hadtörténelmi Közlemények« V. évf. III. füzet 390—394 ll. 1892. Nagyvárad Capitulatioja 1660. czímen.

hatván magam dolgát is, Boldai uramot és Sztepán Ferencz uramot, ő keglmeket kértem, legyenek jó solicitatorim kgdnél és az nemes ország előtt is az én dolgomban is, vigyázzván ő kglmek is az alkalmatosságra és kgdnek feledni nem hagyván dolgomat.

Kivül czím: Spectabili ac Generoso Domino Domino Michaeli Teleki de Szék etc.

(Eredetije a Teleki levéltárban 324. sz. a.)

Szalárdi a maga és Váradról Erdélybe költözött kevés nemesség nevében írott kérelme Apafíhoz az Ali pasa hitlevele érvényesítése s ez által sorsok enyhítése végett.

Hajdon Váradon, Biharvármegyében lakó s mostan Erdélyben, hatalmas császár szárnyai s isten után Nagyságod gondviselése alá szorult számkivettetésben nyomorgó kevés számú nemességnek alázatos könyörgések Nagodhoz.

Kegyelmes uraink, négy egész esztendeje a miolta édes nevelt hazánk és földünk hatalmas császár szerdárja Ali passa által bizonyos okok és módok alatt elfoglaltaték, mely hatalmas császárunk fő szerdárja az nagy istenre, Mahumed szent profétára, hitire, vallására, hatalmas császárunk áldott fejére és jó szerencséjére való erős esküvéssel íratott levelét adta volt nekünk akkor a várban megmaradtaknak s mi általunk a nemes országnak is, hogy azokban az conditiokban megtartatunk. Mi most Nagod méltósága előtt csak a mireánk nézendő egy cikkelykét említünk, t. i. Hogy jóságinkat az erdélyi canonok szerént engedik birnunk az hatalmas császár Váraddá telepedendő török vitézi. Mely Ali passa erős hitlevele hogy minden részeiben megtartatik, lám kgl s urunk a mi alázatos nevünkkel portára küldetett követ, Belényesi Ferencz uram által is megigirtetett volt. Sőt az mint mi hallottuk, ugyan magának is Ali passának megparancsoltatott volt, hogy minden dolgokat az szerént állasson helyben. Ki noha a mint mi halljuk, már meghalt, de hiszem hatalmas császárunk s az fényes porta, kik által ő az szerdári méltóságra emelitetett, s kik nevekben nekünk azon erős hitlevelet adta volt, életben vannak. Sőt azoknak halálokkal is az az erős hit semmivé nem tétethetik.

Azonban kgl s urunk, im négy egész esztendőktől fogva az szegény országgal együtt im miis csak jó reménységgel tápláltatván, az ország Athnaméjának szabadságának megadattatása; adájának azon erős hit szerént való szállátatása, határnak eligazittatása felőli jóságinkat ugy elidegenítették tőlünk hatalmas császár Váradban lakó török vitézi, egy pénz hasznót tőlök vehetnünk, nem akarnak engedni; karózással, sütéssel fenyegettetnek jó örökös jobbjágyink, ha nekünk engedelmeskednek, valami kis szolgálatot, adozást cselekesznek. Nem csuda azért, ha a mindenható nagy isten maga kezd kitamadni és éreztetni is nagy hitszegésért, csodálatos itéletit kezdi fordítani az hatalmas török nemzet ellen, az ki a megemlített nagy erős hit ellen im ennyi idők alatt minékünk világ csodájára olyan nevezetes nagy szerdárja igiretit meg nem teljesíté.

Nagyságodnak az élő istenért is igen alázatosan könyörgünk, mél-

toztassék mind hatalmas császárukat s közeljebb a váradi Nagyságos Kucsuk Memhet passát is megtalálhatni mellettünk és az Ali passa ó Naga erős hit levelére reá emlékeztetvén, törekedni az passánál is, jóságaink birásához bocsásson mellé. Kiknek ha már mindeneből az tized hatalmas császár vitézi számára adatik is (mely ezelőtt ország jövedelmi közziben szokott volt jární az hodoltatott helyekről) az kilenczed akár csak engedessék az Magyar földes urak részére s az hozzánk való meghodolás is engedessék és ugyan parancsoltassék meg is nekik. Mert ha még is halogattatik azon erős hittel lött igiretnék megteljesítése, bizony igen félő az nagy ur isten maga ki ne kezdjen támadni és az ő nagy nevére való esküvésnek bé nem teljesítéséért csodalatos itelitit az hatalmas török nemzeten megne kezdje mutatni. Mert felhat az isten eleiben az méltatlanul megnyomorítottaknak siralmas fohászzkodások s igaztétele ugyan alá vonsza ő szent felségét, holott mi e nagy megrontatásunkra semmi okot nem adtunk volt. Az mikor Ali passa hatalmas császár tüzes fegyverével az véghely ellen jött, már akkor, jóval is az előtt mind a vár és vármegyék hatalmas császár hűségében levő fejedelem és az ország egyességében voltak s az másik Szerdár vezér Szejdi passától is két rendbeli erős hitlevelei által is assecuraltattak volt, hogyha az hűségben megmaradunk, ő hatalmasságának semmi hadaitól nem bántatunk.

Nagodat az ur Isten ő felsége is, kglis urunk megáldja érette s hatalmas császár dolgaira is ugy várattathatik áldás, ha az ő nagy nevére lött erős hit már ennyi időtől fogva megteljesítettik az mi nyomorult fejünk részéről is. etc.

15.

Szalárdi János levele Teleki Mihályhoz.

Spectabilis ac generose etc.

Hogy az ur isten kglidet uram az ő dicsőségére, ez szegény hazának s az mi kglis urunknak hasznos szolgálatjára s mindnyájunknak örömkre sokáig való virágzó egészséges életben megtartsa, tiszta szívből kívánom.

Tudom uram az nemes országnak írt alázatos supplicationommal való levelem Boldai uram és Sztepán uram ő kglmek által megadatott volt kglmednek. Írtam volt Cancellarius uramnak, Béli uramnak, Balogh Máte s itélőmester uraméknak is, hogy ő kglmek is mind a mi kglis urunk ó Naga Mlsgs személye előtt s mind az nemes ország előtt supplicationom mellett löttek volna gyámolsággal. De isten ő felsége áldása után biztam mindenek felett az kglid jó akaratjára s promotiojára az iránt való dolgomat is. Kérem is mint uramot, fautoromat igen bizodalmasan kglidet jó akaró szegény szolgájáról ne feledkezzék.

Nagy boldogtalansággommal talált volt uram az is esni, hogy az tavalyi itt való contractuskor, noha mind magyar, német tiszték (strasamester uramékon kívül) az vice porkolábig, az asztalok tartására való bor behozatása dolgában azon contractusban befoglaltattak volt, de hogy a fizető mesteré expresse oda nem találtatott volt iratni, a mi

kevés káptalansági salarium boromban megadatott volt is, mind beho-
 zásától s mind annál inkább ususától igenis ellenzett az város. Urunk
 ő Naga alázatos supplicalamra mint méltóztatott volt elsőbben paran-
 csolni az végett az tanácsnak, im kglđnek inclusive megküldöttem. De
 azután az tanács követeket küldvén ő Nagához, hogy az Contractusban
 expresse nem találtattott ott lenni az fizető mester: Ő Naga csak requi-
 sitive igen klsen írt vala az tanácsnak alázatos méltatlan híve és szol-
 gája mellett, hogy megengednék. De uram arra semmi respectus nem
 lőn. Már uram az a Contractus és ez város állapotja is miben fogjon
 megállapodni, ugyhiszem ezen gyűlés kimeneteli megfogja mutatni! De
 in casu, quo, azon contractus is limitatis limitandis megkezdene maradni
 avagy tovább is duralni: ha valamint oly nagy káros akadék amiatt
 intervenialni nem találna s kglđ uram azt is az iránt az uraknak való
 jó svasioja által nem csak én reám, hanem az successorokra nézve is
 reformáltathatná igen dicsőségesen és istenesen is cselekedné, holott habár
 minden egyéb ratiot ebben uram hátra hagynak is, csak ez egy hogy
 ország fizető mesterének neveztetik, azomban annak, a ki mellett külöm-
 ben az a böcsületecske volna asztala tartásának alkalmatosságára nézve
 csak annyi jusnak és libertásnak is engedtetni ne kellessék, mint egy
 vice porkolábnak. Kglmed jó itéleti nem titulus sine vitulo legyen ez
 is?! Nincs is pedig uram az száz pénznél semmi egyéb fizetésem azon
 hivatalára; az is pedig nem ugy a mint az udvari fizetés de flor. 1.
 den. 2. avagy den 1¹/₂, hanem csak egy-egy pénz minden forintból.
 Mindazon által, uram az dolgok miben állapodjanak meg, azt az idő
 hordozván magával, ha miben módot láthat uram, kglđ jovaljon. Ha
 hol pedig ő kglmeknek városok derekas privilegiumok sértődése nélkül
 nem lehetne, ám uram ottan ezután is mi szegény megnyomorodott,
 romlott emberek igyuk a jó áldott Szamos vizét, a midőn pénzünk
 fogyatkozásakor az ő kglmek drága borában nem ihatunk. Csak külöm-
 ben ő kglmeknek miattunk lehessen nyugodalmas csendességben való
 maradások és lakhatások. Az mint elhiszem az nemes ország az mi
 kglis urunkkal ő Nagával, az urakkal ő Nagokkal és kegyelmekkel együtt
 az ur isten segedelméből mindenekben annak is igyekezi útját, módját
 felkeresni. Melyre, hogy az ur isten ő felsége segítse elő is ő Nagokat
 kglket szívből kívánom. Kinek atyai kglis oltalma és gondviselése alá
 is mindenkor szívből ajánlom kglđt az aszonnyal ő kglmével és az kgltek
 szép csemetéjével együtt. Datum Claudiopoli die 8. Maj. ao. Dom. 1665.
 Spectabilis ac generosae Dominationis vestrae

Servitor semper addictissimus et devotissimus Johannes Szalárdi mpr.

(Eredetiye Teleki lvéltár 324. sz.)

Melléklet Szalárdi 1665. maj. 8. leveléhez.

Michael Apafi Dei gratia etc.

Prudentes et circumspecti fideles Nobis dilecti salutem et gratiam
 nostram.

Nemzetes Szalárdi János ottvaló Cápitan és egyszersmind fizető-

mester hívünknek alázatos informatiójából értjük, hogy tisztíhez képest tettünk élete tápláltatására rendeltetett és immár be is szállított borának ususától kglmek tilalmazná, praetendálván privilégiumoknak abból való violáltatását, respectálván is benne az ott lakos örökséget Concivis patricius Conventeknek mivoltokat és állapotjokat, holott ha contractusok nem tangálja is explicite, de implicite jó értelemmel az megnevezett hívünknek is maga salariumával való szabados élése (tisztí is azt kívánván patricius sem lévén) épen conprehendaltatik contractusokban. Azért hűségteknek kglmesen és serio parancsoljuk, mivel egyebünnet sem várhatja sustentatiójára való commodítását megnevezett hívünk, ne contrariáljon benne, sőt engedje tőlünk salariumában rendeltetett borbeli praebendájából szabados élést hűségtek. Egyébaránt láttatik hűségtek contractusa ellen cselekedni, mert a mi ott levő tisztink közül a legalacsonabbnak is szabadosnak ítéltetett, fizető mesterünknek annál szabadosabbnak lenni itiljük. Secus nullatenus facturi. Datum in Castro nostro Ebesfalva, die 1. februarii 1665. Michael Apafi mpr.

(Tört. Tár. 1880. évfolyam 416. lap. Eredetije kolozsvári levéltár.)

16.

Szalárdi Supplicatiója.

Ad universos dominos, Dominos inclitos status et Ordines trium Nationum regni Transilvaniae et partium Hungariae, eidem annexarum Johannis *Szalárdi humilima* supplicatio.

Nagyságtoknál s kegyelmeteknél nyilván van Váradnak oltalmazása mellett azon helynek lakosi közül sokak mely igen megromlánk, nevezet szerént Én magam, Nagtok s kglmek méltatlan és alázatos szegény szolgálja, kinek minden javacskaím a várban lévén s onnan való költözödésemmel a város lakósinak gonosz példát adni nem akarván, a hatalmas nemzetnek csalárdsága miatt mindenemet ott vesztém, többire csak a rajtam valóban szabadítván az ur Isten ő felsége torkokból. — A helynek elveszése előtt pedig a porta contentátitójára is, Én is jóságocskáim quantitása szerént értékecskémnek jó részét vármegyénkkel együtt kiadtam volt 1659-ben, ide beszolgáltatott 26,434 forint és ötven pénzü nagy summában. Mely summáról való quietantia romlott vármegyénknek akkori becsületes vice ispánjánál, nemzetes Boldai Márton uramnál in specie exstál.

Nagtoknak s keglteknek az élő istenért is igen alázatosan könyörögök tekintse istenesen mind ifjuságottól fogva való s mind a váradi obsidio alatt praestált hűséges szolgálatomat, ki nyavalyás lábaimmal sem gondolván s magam privatumomát hátra hagyván, a beszoruláskor is mely szorgalmatoskodással igyekeztem a vár népét otthon marasztani s elsőbben is magam esküvem be s őket is éjjel-nappal eskütvén egy néhány napokon. — Hasonló képpen a deditiora szorulásunkkor minémü fellázadt zürzavaros strepitus között iratám meg utóiban Kállai András papnak ad calamum dictálván a deditioról való conditiokat Balog Máté uram

ő kglme jelenlétében, minekutána a vezér az ötszázezer frt nagy summának elengedésével való elsőszöri kiküldött conditioinkat csak rejcialta volna, megizenvén a vezér, azt kihagynók közüle, mert a bizony soha nem lészen, Maga bizonyásgot tehet ő kglme Istenesen felőle. — Mely ha nem szinte mindenekben teljesen talált volt is ugyan lenni, az akkori szoros spiczczes ügyben, mintegy oroszánok torkában lévén többire interesem et metum, mint affialtathatott a gyarló habzó elme Nagtok s kgltek istenesen meg itilheti. — Mindazáltal elég, hogyha a másik derék, kívánságinkkal való punctumink rejciáltattak volt is a vezértől: lám az uristen vezérléséből ugyan a szegény haza dolgai is nem találattak volt felejtetni mind annyi spiczczes, nyomoruságos állapotban s az ott benn levő zálag török uraknak csak nem egymást érő solicitálások közben is.

Ne hagyjon azért Nagtok és kgltek ily igen megromlott és már meg is nyomorodott szegény alázatos méltatlan szolgáját egy kis jóságocska nélkül, (könyörögvén a mi kgl urunk ő Naga méltóságos személye előtt is alázatos szolgája mellett a végett) a melyből megnyomorodott és eleső állapotomban tengethessem életemnek hátralevő kevés részecskéjét a Nagtok s kgltek istenes kegyes szegény méltatlan alázatos szolgájához mutatandó jóakaratok által.

Melyért az ur Isten ő felsége is egyen-egyen megáldja Nagtokat és kglmeteket s én is mig az ur isten életben megtart Nagtoknak s kglmeteknek alázatosan megszolgálni igyekezem.

N. K. V. V.

A kérvény utolsó lapján a rendek ajánlatának vehető e sorok állanak: »Kgl urunk! mi is alázatosan instalunk Nagodnak, méltoztassék tanács ur hiveivel igazításba venni a dolgot, mivel a nemes ország mikor a 400 kaput defalcaltá, akkor a romlott s pusztult helyekre nézve cselekedte. Universi status et Ordines regni Tranniae et partium Hungariae eidem annexarum.« *Ez azonban kihuzatott s a válasz ez:* Ha valahonnét találkozik jóság, örömet kedveskedünk. 26 maj. ao 1665.

(Eredetije a Teleki levéltárban 1634. sz. a. új rendezés.)

17.

Szalárdi Supplicatioja.

Illustrissime ac Celsissime Princeps Domine Domine mihi semper clementissime!

Nyilván levén kgl uram Nagodnak minden alázatos igaz hiveihez való fejedelmi nagy jó kgl propensioja, én is azok közül legméltatlanabb, mindazáltal ki a szegény hazának közönséges javára és böcsületire való jó igyekezetem mellett estem a nagy romlásba, utolsó fogyatkozásra jutott nyomorult állapotomban, isten ő felsége kgl gondviselése után ugyan csak a Nagod fejedelmi kgltségéhez ragaszkodhatom. Mivel a mely Bogár telke nevű falucskát tavaly bejövetelemkor az ur kapitány Teleki uram ő kglme által kgl sen adott volt Nagod, ugy ha másnak nem adta volna

Nagod, még a város obsidiojakor Tunyogi György uram megkérte volt. Már pedig kgl's uram a fizető mesterség után való beneficiumocska s naponként való provisiocska is elkelvén kezemből, utolsó fogyatkozásban nagy szükségben forog nyomorult életem.

Nagodnak azért, mint kgl's uramnak az élő istenért is könyörgök igen alázatosan, méltóztassék fejedelmi jó kgl's természeti szerént ily méltatlan szegény alázatos szolgájáról (a kinek romlott állapota külső nyomorúsággal is Istennek itéletiből történt, hogy maga dolgai solicitálásában nem járhat-kehet, Nagtok mtszgs udvarát és fejedelmi ajtaját nem járhatja) kgl'mesen megemlékezni és valahol egy kis jóságocskát kgl'mesen szakasztni, a mely által hátra levő kevés napjaimban nyomorult életemet háznépestől tengethessem.

Az ur Isten is megáldja kgl's uram Nagodat érette. Én is míg az ur isten e nyomorult életben hagy Nagtoknak igaz alázatossággal való hűséggel megszolgálni igyekezem. A Nagod fejedelmi kgl'mességét alázatos jó reménységgel várván és az ur istennek atyai kgl's oltalmába szívből ajánlván Nagtokat.

Illustrissima Celsitudinis vestrae

humilimus ac fidelis clientulus

Johannes Szalárdi mpr.

Hátulsó lapján e válasz: Várákózzék. 28 junii Anni 1665.

(Eredetije a Teleki levéltárban 1635. sz. a. uj rendezés.)

18.

Szalárdi János levele Teleki Mihályhoz.

Szolgálók uram kgdnek, mint uramnak, igen bizodalmas fautoromnak. Szentelje meg az uristen kgd életét és sok időkre terjeszse az ő dicsőségére s mindnyájunknak örömünkre. Kgd tegnap írt levelét böcsülettel vöttem uram az kgd jámbor jobbágyától: Értettem volt ugyan uram az nemes országnak az iránt való végezését, de még az articulások sem jöven ki s az porták számáról való regestumok sem lévén kezemben, mindkét rendbeli adót Faragó uram percipialván azon kgd szent-péteri jószágiról, a Qietantiakat is megküldöm uram kgdnek. Az napja uram, mikorra azon fl. 5 adónak az vitézlő nép fizetésére, im csak egy hét holnaputánhoz. Az itt való lovag gyalog vitézlő nép fizetését valóban várja, urunkot ő ngat supplicálni akarja. Az articulusban pedig az vagyon, azon adó somlyai és sebesvári praesidiumoknak fizetessék, tudom ebben commissariusok által való igazításnak kell lenni s azt hiszem el is fog rendelteni, hol mennyi számu lovag és gyalog legyen, mert ugyanis különben senki ratióit is nem tarthatná jól és helyesen, melyről noha az urnak cancellarius uramnak is irni akarok uram. Mindazáltal kgdet is bizodalommal kérem, az alkalmatosság hozása szerint kgd is legyen azon, adassék bizonyos instructio tempeste, míg a fizetéshez kezdenek tudniillik: mindenik helyben külön-külön mennyi lovasnak, gyalognak, hány hétekre, és hány-hány forintjával (noha ennek tudom az szokás szerint

kell lenni) kellessék lenni? tudósítani is uram kgd ne nehezteljen, tudhasam jól kezdeni, úgy hogy valami difficultas ne kezdjen involválódni, addig is míg azon két helyekbeli praesidiumok helyben fognak állapíttatni, az articulus azokra a helyekre mutatván, azomban, ha urunk ő nga molestáltatván az itt való vitézlő néptől, ha valamint ebből az adóból találná ő nga megadatni fizetéseket, nem kezdene-e menni difficultásban? holott talám ugyanezek fognak azokban a helyekben is rendeltetni? Mert uram, a ki pénzt percipial, csak valamely becsületes privatus ember is, tudni való dolog, számadással is tartozik róla, de a mostani articulusban (mint írásban csak obiter láthatom) ugyan szorgalmasan includáltatik és parancsoltatik az nemes országtól az számadás. Kgdnek mint uramnak fautoromnak megszolgálni igyekezem.

Az én dolgomról uram, hogy kgd feledékeny nem volt s ezután sem akar lenni, az uristen áldja meg érette kgdet. Megnyugodtam uram az kgd felöllem való gondviselésében s az uristen áldása és az mi kgmes urunk s asszonyunk kglmességek után, várok is az kgd jó akaratjától. Ajánlván ezek után az ur istennek atyai kgmes oltalmába s gondviselésé alá kgdet szerelmesséivel. Datum Claudiopoli, die 29. 7-bris anno 1665.

Kgdnek mindenkori kész szolgája

Szalárdi János m. p.

P. s. Az egyik arany hiányos talált uram esni s az ember nem adta mindjárt értésemre s azomban Faragó uram lakodalomban találván menni, az czédulákat meg nem vihette, de magam kiviszem és megküldöm kgdnek, az embert nem akarván megkéslelni most az végett.

Czim: Spectabili ac Generoso Domino, Dno Michaeli Teleki de Szeék, illustrissimi ac celsissimi principis et Domini Domini nostri clementissimi, arcis et praesidii Kővariensis, Capitaneo supremo etc.

Domino fautori mihi singulariter colendissimo.

(Eredeti: Miss. 324.)

19.

Szalárdi János levele Teleki Mihályhoz.

Ajánlom szolgálatomat uram kgdnek mint bizodalmas uramnak fautoromnak.

Idvösséges, szent áldásával áldja és látogassa az ur isten uram kgdet. Az kgd Tusoni jámbor jobbágyának, hogy a czédula nélkül kellett vala elmenni oly akadály miatt, mint kgdnek akkori levelemben megirtam volt, bántam magam is, de azon kis defectust supportalván Faragó uramtól az czédulát rolla mindjárt ki vöttem volt, az melyet im mostan uram elküldöttem kgd kezéhez.

Azon alkalmatossággal, az minémű difficultas felői irtam vala kgdnek az praesidiumoknak való fizetés dolgában, irtam ugyan az urak közöl is némelyeknek, nem tudhatván, kik legyenek a commissariusok, sőt urunknak ő nagyságának is írnom kelle kételem, mert im csak immineal az nap, melyre az vármegyékről kellene azt az öt forintos adót

administralni, azomban már az sebesváriak solicitálják fizetéseket; az itt valók is most oda vadnak Urunk ő Nagát molestálni felőle. Azok pedig még elrendelve nincsenek; kolozsvári praesidiumról pedig az Articulusban csak szó sincsen és így jó ratióval rendesen s ratióbeli difficultas nélkül, mint lehessen az fizetés, míg számok el nem rendeltetik, ordinantia róla nem adatik, kgd uram megitélheti? Éltesse az ur isten kgdet.

Datum Claudiopoli, die 5. octobris anno Domini 1665.

Kgdnek mindenkori kész jó akaró szolgálja

Szalárdi János m. p.

Azomban, ha mégis haladni kell a fizetéseknek, az unalmas vára-
kozás miatt, ki tudja az vitézlő nép mire vetemedhetik.

Az czédula tul belől.

Czím: Spectabili ac Generoso Domino, Dno Michaeli Teleki de Szeék, illustrissimi ac celsissimi principis Transsylvaniae etc. domini domini nostri clementissimi arcis et praesidii Kőváriensis Capitaneo supremo etc. Dom'no et fautori mihi singulariter colendo.

(Eredeti: Miss. 324.)

P. s. (Külön papir szeleten):

Ez levelem megpecsétlése után látám uram urunknak ő ngának az n. vármegyékre iratott egy parancsolatját, mely a vezér embere érkezése után die 28. septembris iratott. Ugy látom az szükségekhez képest meg kellett változni az országnak az iránt való dispositiójának. Melyre képest én is le hagytam levelem megküldését; melyekre legfőbbképpen az sebesváriaknak supplicatiójára adott urunk ő nga méltóságos resolutiójától, melyben az országnak ez iránt rendelt fizetésre igazítottak, indítottam vala. Die 6. octobris anno 1665.

A czédula szövege:

Anno 1665 die 29. septembris pro portiniobus, D. Simonis Péchy in Szentpéter tall. 8, Tusson tall. 4 et Domb tall. 5. Radnoton felvetett tíz forintos és az praesidium számára rendeltetett öt forintos adót, fl. 25, dr. 50 megadtak nemzetes Teleki Mihály uram ő kgme jobbágyi jó pénzü az tíz forintos adót az Articulus szerént.

Filep Faragó m. p.

Közli: KONCZ JÓZSEF.

SZENTGYÖRGYI MONDOLATA.

Szék Farkas, a debreczeni kir. tábla tanácselnöke pár évvel ezelőtt Szentgyörgyi József debreczeni lakostól a *Mondolat* egy igen nevezetes példányát szerezte meg könyvtára számára.

E példány t. i. Dr. Szentgyörgyi Józsefnek, századunk elején Debreczen híres tisztí orvosának példánya volt; tőle örökölte fia, Szentgyörgyi Elek, ki 1833-ban írta be nevét az előlapra; ettől Szentgyörgyi Kálmán s ez utóbbtól Szentgyörgyi József.

Azért nevezetes e példány, mert a 19—46. lapokon, hol az *igazi* Mondolat van lenyomatva, Dr. Szentgyörgyi József saját kezeirásával lapszéli bejegyzések és javítások találhatók benne.

Széll Farkas e példányát az 1896-iki kiállításon kiállította, de az, úgy látszik, ott nem igen tűnt föl senkinek. Heinrich Gusztáv, a Régi Magyar Könyvtár buzgó szerkesztője mégis tudomást szerzett róla s a jelen év nyarán levelet intézett Széll Farkashoz, az érdekes példány kikölcsönzését kérvén tőle, hogy a Mondolat tervbe vett új kiadásánál fölhasználható legyen.

E kérelmet Széll Farkas akkoriban nem teljesíthette, mert a Mondolat e példányát a kisebb nyomtatványokban szerfelett gazdag könyvtárban, a rendes helyéről véletlenségből rossz helyre tették vissza és csak több napi keresgélés után, a mire a tulajdonosnak akkor nem volt ideje, lett volna megtalálható. Így a Mondolat új kiadása Szentgyörgyi példányának figyelembevételével nélkül, látott napvilágot. (Régi M. Könyvtár X.)

Széll Farkas az eltévedt példányt azóta meglelte és kérésemre szíves volt megismertetés végett nekem átadni.

* * *

Tudjuk, hogy Szentgyörgyi József 1809 táján, Benedek Mihály superintendens unszolására, Mondolat czímen egy tréfás pamphletet készített, egy kis szótárral, Barczafalvi Szabó Dávid, Baróti, Folnesics, Pethe és Vandza neologismusaiból, nem azért, hogy kinyomassa, hanem csupán pro foro interno, hogy vele debreczeni barátait mulattassa. A sikerült tréfa Szentgyörgyi baráti körében nagy tetszésre talált, többen lemásolták s e másolatok másolatai útján sokfelé elterjedt az országban, mindenütt tetszést és derűtséget keltve. Egy ilyen másod- vagy harmadrendű másolat eljutott Veszprémbe is Somogyi Gedeon kezébe, ki azt, ottani barátai és pártfogói biztatására, jegyzetekkel, ajánlással, Vezérszóval, Híreszteléssel, Függelékkel meghővitve és a szótárt kiegészítve, nyomtatásban ki is adta.

Dr. Szentgyörgyi is természetesen megvett egy példányt belőle s az ő Mondolatának többszörös másolása útján néhol eltorzított és több helyen érthetlenné is vált szövegét e példányban sajátkezü lapszéli jegyzeteivel kijavította s az ő eredeti kézírata szövegére visszaigazította.

E visszaigazított példány alapján egész bizonyossággal megállapíthatjuk Szentgyörgyi Mondolatának eredeti szövegét. Ime az alábbiakban közöljük Szentgyörgyi eredeti Mondolatát, csillag alatt hozzáfűggesztvén a veszprémi Mondolatnak nyomtatás vagy másolás okozta eltéréseit.